

Udkast

Forslag til

Lov om ændring af lov om beskyttelse af havmiljøet (Geologisk lagring af CO₂ under havbunden)

§ 1

I lov om beskyttelse af havmiljøet, jf. lovbekendtgørelse nr. 1165 af 25. november 2019, som ændret ved § 4 i lov nr. 126 af 30. januar 2021, foretages følgende ændringer:

1. I § 4, stk. 2, indsættes efter » Ved dumpning forstås efter denne lov enhver bortskaffelse i havet«: », på havbunden og under havbunden«.

2. Efter overskriften til kapitel 9 indsættes før § 25 som overskrift:

»Forbud mod dumpning«.

3. I § 25, stk. 1, indsættes efter »bortset fra dumpning af optaget havbundsmateriale«: »og geologisk lagring af CO₂ under havbunden«.

4. I § 25, stk. 2, indsættes efter »Det er ikke tilladt med henblik på dumpning, bortset fra dumpning af havbundsmaterialer«: »og geologisk lagring af CO₂ under havbunden«.

5. Før § 26 indsættes som overskrift:

»Dumpning af optaget havbundsmateriale«.

6. Efter § 29 indsættes:

»Geologisk lagring af CO₂ under havbunden.

§ 29 a. Klima-, energi- og forsyningsministeren kan efter orientering af miljøministeren indgå aftaler med andre lande om transport af CO₂ til geologisk lagring under havbunden uden for dansk havområde.

Stk. 2. Klima-, energi- og forsyningsministeren fastsætter efter orientering af miljøministeren regler om gennemførelsen af aftalerne efter stk. 1.«

§ 2

Loven træder i kraft den 1. januar 2022.

§ 3

Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Bemærkninger til lovforslaget
Almindelige bemærkninger

1. Indledning	4
2. Lovforslagets hovedpunkter	6
2.1. Dumpning af stoffer og materialer under havbunden	6
2.1.1. Gældende ret.....	6
2.1.1.1. Havmiljøloven.....	6
2.1.1.2. Undergrundsloven.....	7
2.1.1.3. Londonprotokollen.....	8
2.1.1.4. OSPAR-konventionen.....	8
2.1.1.5. Helsingfors-konventionen	9
2.1.2. Miljøministeriets overvejelser	10
2.1.3. Den foreslåede ordning.....	11
2.2. Transport og eksport af CO₂ til geologisk lagring under havbunden.	11
2.2.1. Gældende ret.....	11
2.2.1.1. Londonprotokollen.....	12
2.2.2. Miljøministeriets overvejelser	13
2.2.3. Den foreslåede ordning.....	14
3. Økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige	15
4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.	15
5. Administrative konsekvenser for borgerne	15
6. Klimamæssige konsekvenser	15
7. [Miljø- og naturmæssige konsekvenser]	16
8. Forholdet til EU-retten	16
9. Hørte myndigheder og organisationer mv.	17
10. Sammenfattende skema	18

1. Indledning

Klimaudfordringerne er en global problemstilling, som berører alle verdens lande, og som medfører behov for, at alle bidrager til at løse udfordringerne med bl.a. udledning af drivhusgasser. Det er den danske regerings ambition, at Danmark skal være et foregangsland i den internationale klimaindsats, som kan inspirere og påvirke resten af verden. I 2020 vedtog et bredt flertal i Folketinget en klimalov. Formålet med klimaloven er, at Danmark skal reducere udledningen af drivhusgasser i 2030 med 70 pct. i forhold til niveauet i 1990, og at Danmark bliver et klimaneutralt samfund i senest 2050 med Parisaftalens målsætning om at begrænse den globale temperaturstigning til 1,5 grader celsius for øje.

For at indfri målet om 70 pct. reduktion af drivhusgasudledningerne i 2030 har regeringen sammen med Venstre, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Det Konservative Folkeparti, Liberal Alliance og Alternativet indgået en klimaaftale i juni 2020 om bl.a. fangst, transport og lagring af CO₂ i Danmark samt transport af indfanget CO₂ på tværs af landegrænser. Aftalen skal sikre, at der sættes skub i udviklingen af teknologien med fangst, transport og lagring af CO₂, og forudsætter at fangst, transport og lagring af CO₂ sker under sikkerheds- og miljømæssige forsvarlige forhold.

CO₂ lagring i undergrunden kan finde sted, hvor der er mange velforbundne porerum af en vis størrelse, og hvor der findes f.eks. sandsten, som er velegnet til CO₂ lagring. Det vurderes, at der på Danmarks område findes gode muligheder for geologisk lagring af CO₂ under havbunden i bl.a. Nordsøen, Skagerrak og Kattegat.

Geologisk lagring af CO₂ i undergrunden reguleres af lov om anvendelse af Danmarks undergrund (undergrundsloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 1533 af 16. december 2019, som ændret ved lov nr. 883 af 12. maj 2021. Tilladelse til geologisk lagring af CO₂ under havbunden skal meddeles efter undergrundsloven. Undergrundslovens § 2 a bemyndiger endvidere klima-, energi- og forsyningsministeren til at fastsætte regler eller træffe bestemmelser med henblik på at gennemføre eller anvende internationale konventioner. Geologisk lagring af CO₂ under havbunden er endvidere reguleret i bekendtgørelse nr. 1425 af 30. november 2016 om geologisk lagring af CO₂ m.v., (CCS-bekendtgørelsen), som sammen med undergrundsloven gennemfører Europa-Parlamentets og Rådets direktiv nr. 31 af 23. april 2009 om geologisk lagring af kuldioxid (CCS-direktivet).

Undergrundsloven og CCS-bekendtgørelsen fastsætter de nærmere rammer for meddelelse af tilladelse til geologisk lagring af CO₂, herunder afgrænsningen af det område, hvor det er tilladt at lagre CO₂. Et konkret CO₂-lagringsprojekt vil både i planlægningsfasen og i forbindelse med en tilladelse være underlagt reglerne om vurdering af virkninger på miljøet

efter lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM) (miljøvurderingsloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 973 af 25. juni 2020 med senere ændringer, hvorefter de konkrete miljømæssige konsekvenser vil blive vurderet.

Havmiljøloven forbyder dumpning af affald og andre stoffer i havet, i havbunden og under havbunden, undtagen dumpning af optaget havbundsmateriale. Forbuddet i havmiljøloven mod dumpning omfatter også geologisk lagring af CO₂ under havbunden.

Bestemmelser om dumpning af stoffer og materialer under havbunden gælder endvidere i henhold til de to regionale havkonventioner (OSPAR-konventionen og Helsingfors-konventionen). OSPAR-konventionen omfatter havmiljøet i det nordøstatlantiske havområde, herunder Nordsøen og Skagerrak, og forbyder dumpning, men undtager geologisk lagring af CO₂ fra forbuddet mod dumpning. OSPAR-konventionen forbyder således ikke geologisk lagring af CO₂ i disse områder. Helsingfors-konventionen omfatter havmiljøet i Østersøområdet og forbyder dumpning. Helsingfors-konventionen indeholder ikke nogen undtagelse for geologisk lagring af CO₂, og forhindrer således geologisk lagring af CO₂ under havbunden i Østersøområdet, herunder Kattegat, Sundet og Bælterne.

På den baggrund foreslås det at ændre havmiljøloven, således at geologisk lagring af CO₂ under havbunden undtages fra havmiljølovens forbud mod dumpning. Endvidere foreslås det, at definitionen af dumpning ændres, således at det præciseres, at dumpning også omfatter stoffer og materialer, der dumpes på havbunden og under havbunden.

Havmiljøloven indeholder også et forbud mod transport af stoffer og materialer til dumpning, undtaget optaget havbundsmateriale. Dette forbud forhindrer, at CO₂ lovligt kan overlades til transport, transporteres eller indlastes med henblik på geologisk lagring under havbunden.

Londonprotokollen, der er en del af London-konventionen under IMO (International Maritime Organisation), og hvis formål er at forhindre havforurening ved dumpning af affald og andre stoffer, indeholder et forbud mod eksport af stoffer og materialer, herunder CO₂, til dumpning. Havmiljøloven, der implementerer Londonprotokollen, indeholder således bestemmelser, som ikke gør det muligt at transportere CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden, hvorfor CO₂ heller ikke kan eksporteres til andre lande eller importeres.

I 2009 blev der vedtaget en ændring til Londonprotokollens artikel 6, der undtager eksport af CO₂ fra forbuddet i artikel 6. Ændringen er endnu ikke trådt i kraft. Ikrafttræden sker først, når 2/3 dele af de tiltrædende lande til Londonprotokollen meddeler, at de kan tiltræde ændringen. Danmark har endnu ikke tiltrådt ændringen. Derudover har IMO i oktober 2019 vedtaget resolution LP.5(14), som muliggør, at ændringen til Londonprotokollens artikel 6 om eksport af CO₂ midlertidigt kan anvendes, hvis et tiltrædende land har tiltrådt ændringen

til artikel 6. Lande, der har tiltrådt ændringen, har mulighed for at anmode IMO om at kunne anvende eksportundtagelsen samtidig med tiltrædelsen. De lande, der har tiltrådt ændringen, vil således kunne lovliggøre eksport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden i et andet land.

På den baggrund foreslås det at ændre havmiljøloven, således at det bliver muligt – inden for rammerne af bl.a. Londonprotokollen – at importere og eksportere CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden på Danmarks område og uden for Danmarks område.

Det er regeringens holdning, at Danmark skal tiltræde ændringen af Londonprotokollens artikel 6 og anmode IMO om tilladelse til at kunne anvende eksportundtagelsen allerede fra tiltrædelsen i henhold til resolution LP.5(14). Hvis Folketinget vedtager lovforslaget, vil vedtagelsen indebære, at Folketinget giver samtykke til, at Danmark kan tiltræde ændringen til Londonprotokollens artikel 6, jf. grundlovens § 19, stk. 1, 2. pkt. Der henvises endvidere til bilag 1 for så vidt angår ændringen til Londonprotokollens artikel 6.

Danmark vil endvidere undersøge mulighederne for tilpasning af Helsingfors-konventionen mhp. at undtage geologisk lagring af CO₂ under havbunden fra forbuddet mod dumpning.

2. Lovforslagets hovedpunkter

2.1. Dumpning af stoffer og materialer under havbunden

2.1.1. Gældende ret

2.1.1.1. Havmiljøloven

Havmiljøloven fastsætter et generelt forbud mod dumpning af stoffer eller materialer, bortset fra dumpning af optaget havbundsmateriale, jf. § 25, stk. 1.

Dumpning er nærmere defineret i havmiljølovens § 4, stk. 2. Efter bestemmelsen forstås ved dumpning enhver bortskaffelse i havet af stoffer eller materialer fra eller sammen med skibe, fly eller bevægelige eller fast anbragte platforme og enhver bortskaffelse i havet af skibe, fly eller bevægelige eller fastanbragte platforme, herunder enhver udledning, udflydning eller bortskaffelse af stoffer eller materialer, der er bragt om bord eller transporteres med henblik på bortskaffelse eller stammer fra behandling af stoffer eller materialer, der er bragt om bord eller transporteres med henblik på bortskaffelse.

Det fremgår af forarbejderne til havmiljølovens § 4, stk. 2, i lov nr. 476 af 30. juni 1993, at dumpning også omfatter dumpning på havbunden og under havbunden, jf. Folketingstidende 1992-93, tillæg A, spalte 7317.

Det fremgår af CCS-direktivet, at lagring af CO₂ i vandsøjlen er forbudt, jf. artikel 2, stk. 4. Forbuddet i CCS-direktivet blev gennemført ved en ændring af havmiljøloven (lov nr. 463 af 15. maj 2017), hvorefter forbuddet mod dumpning i § 25, stk. 1, blev præciseret til også at omfatte CO₂ lagring, jf. Folketingstidende 2016-17, A, L 110 som fremsat, s. 15f.

Havmiljølovens eneste undtagelse til forbuddet mod dumpning i havet er dumpning af optaget havbundsmateriale. Dumpning af optaget havbundsmateriale kan kun ske efter tilladelse fra Miljøstyrelsen, der foretager en miljømæssig vurdering af påvirkningen for havet og naturen. Der gælder ikke nogen tilsvarende undtagelse for geologisk lagring af CO₂ under havbunden.

De danske havområder består af søterritoriet og den eksklusive økonomiske zone. Ved søterritoriet forstås de ydre og indre territorial farvande i henhold til havmiljølovens § 5, stk. 1-3. Ved den eksklusive økonomiske zone forstås havområder uden for og stødende op til søterritoriet indtil en afstand af 200 sømil fra de til enhver tid gældende basislinjer i henhold til havmiljølovens § 5, stk. 4. De danske havområder betegnes også som Østersøområdet eller Nordsøområdet, hvilket er nærmere defineret i havmiljølovens § 5, stk. 5.

2.1.1.2. Undergrundsloven

Geologisk lagring af CO₂ under havbunden reguleres af undergrundsloven. Tilladelse til geologisk lagring af CO₂ i undergrunden skal meddeles efter undergrundsloven. Undergrundslovens § 2 a bemyndiger endvidere klima-, energi- og forsyningsministeren til at fasttætte regler eller træffe bestemmelser med henblik på at gennemføre eller anvende internationale konventioner der omfatter forhold som dækkes af undergrundsloven. Geologisk lagring af CO₂ i undergrundsloven er endvidere reguleret i CCS-bekendtgørelsen, som sammen med undergrundsloven gennemfører CCS-direktivet.

De gældende regler om meddelelse af tilladelser til geologisk lagring af CO₂ i den danske undergrund fremgår af undergrundslovens kapitel 6 om anden anvendelse og kapitel 6 a om særlige bestemmelser om geologisk lagring og rørført transport af CO₂.

Undergrundsloven indeholder derudover i kapitel 7 a generelle krav for tilladelser udstedt i medfør af undergrundsloven om f.eks. teknisk og finansiel kapacitet, udpegning og godkendelse af operatører, forsikring, sikkerhedsstillelse og opdeling af tilladelser. Undergrundslovens kapitel 8 indeholder hjemmel til at føre tilsyn med tilladelser meddelt i medfør af undergrundsloven.

CCS-bekendtgørelsen fastsætter de nærmere rammer for tilladelser meddelt efter undergrundsloven til geologisk lagring af CO₂. Et konkret CO₂-lagringsprojekt vil både i planlægningsfasen og i forbindelse med en tilladelse være underlagt reglerne om vurdering af virkninger på miljøet efter miljøvurderingsloven, hvorefter de konkrete miljømæssige konsekvenser vil blive vurderet.

2.1.1.3. Londonprotokollen

IMO's Londonprotokol, hvis formål er at forhindre havforurening ved dumpning af affald og andre stoffer, blev vedtaget den 7. november 1996 og trådte i kraft den 24. marts 2006. Danmark undertegnede protokollen den 17. april 1997, og for Danmarks vedkommende finder den anvendelse for alle dele af Danmarks territorialfarvande, inklusiv den eksklusive økonomiske zone, og gælder for alle skibe, der sejler under dansk flag.

Londonprotokollen indeholder et generelt forbud mod dumping i havet i artikel 4, stk. 1, 1. led. Dumpning er defineret i Londonprotokollen som enhver bevidst bortskaffelse og lagring af affald og andre materialer i havet fra skibe, fly, platforme eller andre menneskeskabte konstruktioner på havet. Det omfatter derudover enhver bevidst bortskaffelse i havet af skibe, fly, platforme og andre menneskeskabte konstruktioner på havet, jf. artikel 1, stk. 4.

I Londonprotokollens Annex I er oplyst, hvad der kan undtages fra forbuddet mod dumpning, herunder optaget havbundsmateriale. I 2006 blev der vedtaget en ændring til Londonprotokollens Annex I, således at geologisk lagring af CO₂ kan undtages fra forbuddet mod dumpning.

Det er op til de enkelte tiltrædende lande at vurdere om, og i givet fald, hvilke områder de ønsker at undtage fra forbuddet mod dumpning i national lovgivning i henhold til Londonprotokollens artikel 4, stk. 2.

Undtager de tiltrædende lande til Londonprotokollen geologisk lagring af CO₂ fra forbuddet mod dumpning, skal lagring ske efter reglerne i Londonprotokollens Annex II, hvorefter det kun kan ske efter tilladelse, og når der er foretaget en miljøkonsekvensvurdering heraf.

Som nævnt ovenstående i afsnit 2.1.1.1. er det kun optaget havbundsmateriale, der efter den nugældende havmiljølovs § 25, stk. 1 kan dumpes i havet efter tilladelse, hvilket er i overensstemmelse med Londonprotokollens Annex I.

2.1.1.4. OSPAR-konventionen

OSPAR-konventionen, hvis formål er beskyttelse af havmiljøet i det Nordøstlige Atlanterhav, blev undertegnet den 22. september 1992 og trådte i kraft den 25. marts 1998. Danmark tiltrådte konventionen i 1995, og den finder anvendelse for så vidt angår Danmark i de danske dele af Nordsøen, Skagerrak og Kattegat, inklusiv indre territorialfarvande, samt for Færøerne og den østlige del af Grønland.

Parterne i OSPAR-konventionen er foruden Danmark, Belgien, Finland, Frankrig, Tyskland, Island, Irland, Luxembourg, Holland, Norge, Portugal, Spanien, Sverige, Schweiz, Storbritannien og Den Europæiske Union. Danmark repræsenterer hele Kongeriget, herunder Grønland og Færøerne, i OSPAR.

OSPAR-konventionen indeholder bestemmelser, hvorefter der ikke må skedumping af affald og andre stoffer i havet, havbunden og i havets undergrund i henhold til artikel 3, stk. 1, og i bilag II og III.

Dumping defineres som enhver bevidst bortskaffelse i havet, havbunden og havets undergrund af affald og andre materialer fra skibe, fly eller platforme og enhver bevidst bortskaffelse i havet, havbunden og havets undergrund af skibe, fly, platforme eller offshore rørledninger, jf. artikel 1, litra f.

OSPAR-landene vedtog i 2007 en ændring til konventionens bilag II og III om dumping, således at forbuddet mod dumping ikke gælder for CO₂ lagring. Ændringen fastsætter samtidig betingelser for, hvornår der kan ske CO₂ lagring under havbunden, herunder bl.a. at det skal ske i geologiske formationer i undergrunden, og at lagringen hovedsageligt skal bestå af CO₂ og kun må indeholde mindre mængder af andet materiale, som stammer fra fangst, transport eller lagringsprocesser af CO₂. CCS-bekendtgørelsen indeholder lignende krav til lagringslokalitet og renheden af CO₂, som også følger af CCS-direktivet.

Danmark accepterede ændringen til OSPAR-konventionen den 23. juni 2011. Ændringen trådte derefter i kraft den 23. juli 2011 og gælder for alle de lande, der har tiltrådt ændringen.

2.1.1.5. Helsingfors-konventionen

Helsingfors-konventionen om beskyttelse af havmiljøet i Østersøområdet blev undertegnet den 9. april 1992 og trådte i kraft den 17. januar 2000. Danmark tiltrådte konventionen den 18. april 1996, og den finder, så vidt angår Danmark, anvendelse for de danske dele af Østersøområdet inklusiv Kattegat, Sundet og Bælterne og de indre territorialfarvande.

Parterne i Helsingfors-konventionen er foruden Danmark, Estland, Den Europæiske Union, Finland, Tyskland, Letland, Litauen, Polen, Rusland og Sverige.

Helsingfors-konventionen forbyder dumpning i Østersøområdet, undtagen optaget havbunds materiale, jf. artikel 11, stk. 1 og 2. Dumpning defineres som enhver tilsigtet bortskaffelse i havet eller havbunden af affald og andre stoffer fra skibe, andre menneskeskabte konstruktioner på havet eller luftfartøjer, jf. artikel 2, stk. 4, litra a, i).

Der er ikke i Helsingfors-konventionen en undtagelse fra forbuddet mod dumpning fsva. geologisk lagring af CO₂, hvorfor Helsingfors-konventionen forbyder geologisk lagring af CO₂ under havbunden i Østersøområdet.

2.1.2. Miljøministeriets overvejelser

Den gældende havmiljølovs § 25, stk. 1, indeholder et forbud mod dumpning af stoffer og materialer i havet, hvilket også omfatter geologisk lagring af CO₂. Havmiljøloven forhindrer derfor geologisk lagring af CO₂ under havbunden på Danmarks område. Det foreslås derfor at ændre havmiljølovens § 25, stk. 1, så geologisk lagring af CO₂ under havbunden undtages fra forbuddet mod dumpning.

Havmiljøloven gennemfører de gældende konventioner om beskyttelse af havmiljøet, herunder Londonprotokollen, OSPAR-konventionen og Helsingfors-konventionen, som alle forbyder dumpning af stoffer og materialer i havet og under havbunden. Både Londonprotokollen og OSPAR-konventionen indeholder bestemmelser, som undtager geologisk lagring af CO₂ fra forbuddet mod dumpning, hvorfor det efter Miljøministeriets opfattelse vil være muligt at lagre CO₂ under havbunden i det Nordøstatlantiske havområde, herunder Danmarks dele af Nordsøen og Skagerrak.

Helsingfors-konventionen indeholder derimod ikke en undtagelse for geologisk lagring af CO₂ under havbunden til forbuddet mod dumpning af stoffer og materialer. Det er således Miljøministeriets opfattelse, at det ikke er muligt at lagre CO₂ under havbunden i Østersøområdet, herunder Sundet, Lillebælt, Storebælt, Kattegat og de indre territorialfarvande, som defineret i havmiljølovens § 5, stk. 5.

Geologisk lagring af CO₂ under havbunden i Østersøområdet forudsætter således en ændring af Helsingfors-konventionen. En ændring af Helsingfors-konventionen er betinget af enstemmighed fra samtlige konventionsparter. Det er Miljøministeriets vurdering, at en ændring af Helsingfors-konventionen ikke vil være mulig inden fremsættelsen af dette forslag, eftersom en konventionsændring må ventes som minimum at tage 1-2 år. Lovforslaget fremsættes dog på nuværende tidspunkt af hensyn til at sikre muligheden for geologisk lagring af CO₂ under havbunden i Nordsøområdet.

Med ændringen af havmiljølovens § 25, stk. 1, vil bestemmelsens forbud mod dumpning af materialer og stoffer ikke længere forhindre geologisk lagring af CO₂ under havbunden i danske havområder. Det skal dog bemærkes, at der i medfør af de til enhver tid gældende

internationale forpligtelser kan følge begrænsninger i adgangen til geologisk lagring af CO₂ under havbunden i danske havområder. Helsingfors-konventionens bestemmelser om dumpning vil i den henseende betyde, at der uanset ændringen af havmiljølovens § 25, stk. 1, ikke vil kunne lagres CO₂ under havbunden i danske havområder, som er omfattet af konventionen, herunder Østersøområdet, medmindre Helsingfors-konventionens bestemmelser om dumpning ændres.

Klima-, energi- og forsyningsministeren har i medfør af undergrundslovens § 2 a, kompetencen til at fastsætte regler om anvendelse af undergrunden i henhold til Danmarks internationale forpligtelser. Det forudsættes således, at de til enhver tid gældende bestemmelser i medfør af Helsingfors-konventionens og andre internationale regler sikres overholdt ved anvendelse af undergrundslovens § 2 a.

2.1.3. Den foreslåede ordning

Det foreslås at ændre definitionsbestemmelsen i havmiljølovens § 4, stk. 2, så det udtrykkeligt fremgår, at dumpning i havet også omfatter dumpning i havbunden og under havbunden.

Der vil alene være tale om en præcisering af gældende ret, idet det fremgår af forarbejderne til lov nr. 476 af 30. juni 1993 om beskyttelse af havmiljøet, at dumpningsbegrebet også omfatter dumpning i havbunden og under havbunden, jf. Folketingstidende 1992-93, tillæg A, spalte 7317.

Derudover foreslås det, at geologisk lagring af CO₂ under havbunden undtages fra forbuddet mod dumpning af stoffer og materialer i havmiljølovens § 25, stk. 1.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 1 og 3 og bemærkningerne hertil.

2.2. Transport og eksport af CO₂ til geologisk lagring under havbunden.

2.2.1. Gældende ret

Det fremgår af havmiljølovens § 25, stk. 2, at det ikke er tilladt med henblik på dumpning, bortset fra dumpning af havbundsmateriale, at overlade stoffer eller materialer til transport eller at transportere eller indlaste dem.

Havmiljøloven finder anvendelse på alle danske skibe, luftfartøjer, platforme og rørledninger, uanset hvor de befinder sig. Derudover finder havmiljøloven anvendelse på alle udenlandske skibe, og luftfartøjer som befinder sig på dansk søterritorium og på udenlandske

platforme eller rørledninger, som befinder sig på dansk søterritorium eller dansk kontinentalsokkelområde. Endvidere finder havmiljøloven anvendelse på alle udenlandske skibe, der befinder sig både inden for og uden for de eksklusive økonomiske zoner, i det omfang det er foreneligt med international ret m.v., jf. § 2, stk. 1.

Forbuddet mod transport af stoffer og materialer med henblik på dumpning i havmiljølovens § 25, stk. 2, gælder således for transport med skibe, platforme, rørledninger og luftfartøjer og således ikke for f.eks. transport med lastbil. Sker transporten med et dansk skib og lignende finder havmiljøloven anvendelse, uanset hvor det befinder sig, og forbuddet mod transport vil således gælde både inden for dansk søterritorium og uden for dansk søterritorium.

Geologisk lagring af CO₂ under havbunden anses for at være dumpning i henhold til havmiljølovens § 25, stk. 1. Forbuddet mod transport af stoffer eller materiale med henblik på dumpning i havmiljølovens § 25, stk. 2, omfatter således også transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden i danske havområder og i andre landes havområder.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne til havmiljølovens § 25, stk. 2, i lov nr. 476 af 30. juni 1993, at den omfatter enhver indlastning og transport her i landet, når formålet er dumpning, bortset fra dumpning af havbundsmateriale. Det gælder, uanset om der måtte være givet dumpningstilladelse i udlandet, jf. Folketingstidende 1992-93, tillæg A, spalte 7328 f.

Det fremgår derudover, at uanset formuleringen af bestemmelsen er det ikke hensigten at forhindre transport i danske farvande af stoffer eller materialer bestemt for dumpning, idet en sådan hindring vil være i modstrid med retten til »uskadelig passage« gennem søterritoriet og »transitpassage« gennem internationale stræder i henhold til havretskonventionen, jf. Folketingstidende 1992-93, tillæg A, spalte 7329. Udenlandske skibe vil således kunne passere gennem danske havområder med indlastet CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden i andre landes havområder.

2.2.1.1. Londonprotokollen

Londonprotokollens artikel 6 indeholder et forbud mod eksport af stoffer og materialer med henblik på dumpning i andre lande. Den 30. oktober 2009 blev en ændring til artikel 6 vedtaget, som undtager eksport af CO₂ til geologisk lagring under havbunden fra forbuddet mod eksport af stoffer og materialer til dumpning.

Ændringen til artikel 6 er endnu ikke trådt i kraft, som følge af manglende tiltrædelse fra de tiltrædende lande. Ikrafttræden kan ske når 2/3 dele af de tiltrædende lande til Londonprotokollen meddeler IMO, at de accepterer ændringen. Derefter vil ændringen træde i kraft, 60

dage efter 2/3 dele af alle lande har tiltrådt. Siden ændringen blev vedtaget, har 6 ud af i alt 53 lande accepteret ændringen. Danmark har endnu ikke accepteret ændringen.

I oktober 2019 blev resolution LP.5(14) vedtaget. Denne muliggør, at ændringen til Londonprotokollens artikel 6 om eksport af CO₂ midlertidigt kan anvendes, hvis et tiltrædende land har accepteret ændringen og anmodet IMO om at kunne anvende bestemmelsen i henhold til resolutionen, uagtet den ikke er trådt i kraft.

Londonprotokollen stiller krav om, at lande, der vil eksportere CO₂ med henblik på lagring i et andet land, indgår en aftale med det modtagende land. En aftale skal fastslå ansvarsfordelingen for meddelelse af tilladelse til CO₂ lagring og vilkårene herfor. Hvis der indgås aftale om eksport af CO₂ til geologisk lagring under havbunden med lande, der ikke har tiltrådt Londonprotokollen, skal aftalen endvidere sikre, at vilkårene for eksport og meddelelse af tilladelse til lagring af CO₂ sker i overensstemmelse med Londonprotokollen og øvrige internationale regler.

2.2.2. Miljøministeriets overvejelser

For at kunne lagre CO₂ under havbunden skal CO₂ transporteres fra det sted, hvor det indfanges og hen til det sted, hvor lagringen skal finde sted, uanset om lagringen finder sted på Danmarks område eller uden for Danmarks område.

Efter den gældende havmiljølovs § 25, stk. 2, er det ikke tilladt med henblik på dumpning at overlade stoffer eller materialer til transport eller at transportere eller indlaste dem.

Det er således Miljøministeriets opfattelse, at havmiljølovens § 25, stk. 2, bør ændres, så transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden, undtages fra forbuddet mod transport af stoffer og materialer. CO₂ vil derefter bl.a. kunne transporteres og indlastes på alle danske skibe, luftfartøjer, platforme og rørledninger, uanset hvor de befinder sig og alle udenlandske skibe, og luftfartøjer som befinder sig på dansk søterritorium og ved udenlandske platforme eller rørledninger, som befinder sig på dansk søterritorium eller dansk kontinentalsokkelområde, jf. havmiljølovens § 2, stk. 1, med henblik på geologisk lagring under havbunden på Danmarks område og med henblik på eksport/import af CO₂.

For at kunne eksportere CO₂ med henblik på lagring i andre lande er det Miljøministeriets opfattelse, at Danmark vil skulle acceptere ændringen til Londonprotokollens artikel 6 fra 2009, som undtager eksport af CO₂ fra forbuddet mod eksport af stoffer og materialer med henblik på dumpning. Ændringen til Londonprotokollens artikel 6 stiller endvidere krav om, at der indgås en aftale om eksport af CO₂. Efter Miljøministeriets opfattelse vil en aftale om eksport af CO₂ i henhold til Londonprotokollen være en mellemstatslig aftale, hvorfor det er Miljøministeriets opfattelse, at klima-, energi- og forsyningsministeren bør bemyndiges til

at indgå sådanne aftaler. Ressortansvaret for geologisk lagring af CO₂ hører under klima-, energi- og forsyningsministeren, hvorfor det er Miljøministeriets opfattelse, at eventuelle aftaler om eksport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden bør indgås af klima-, energi- og forsyningsministeren efter orientering af Miljøministeren.

Selvom Danmark accepterer ændringen til Londonprotokollens artikel 6 med nærværende lovforslag, vil ændringen ikke træde i kraft før 2/3 dele af alle de tiltrædende lande til Londonprotokollen har accepteret den. Det er derfor Miljøministeriets opfattelse, at Danmark vil skulle anmode IMO om tilladelse til at anvende resolution LP.5(14), som muliggør at ændringen midlertidigt kan tages i brug, selvom den ikke er trådt i kraft.

2.2.3. Den foreslåede ordning

Den foreslåede ordning indebærer, at CO₂ vil kunne transporteres og indlastes på et skib m.v. med henblik på geologisk lagring under havbunden inden for dansk søterritorium, dansk eksklusiv økonomisk zone og dansk kontinentalsokkel og med henblik på geologisk lagring under havbunden uden for Danmarks område, i henhold til den foreslåede bestemmelse i § 1, nr. 4.

Transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden, vil efter den foreslåede ordning kunne ske med alle danske skibe, luftfartøjer, platforme og rørledninger, uanset hvor de befinder sig og alle udenlandske skibe, og luftfartøjer som befinder sig på dansk søterritorium og ved udenlandske platforme eller rørledninger, som befinder sig på dansk søterritorium eller dansk kontinentalsokkelområde, jf. havmiljølovens § 2, stk. 1.

Hvis Folketinget vedtager lovforslaget, vil vedtagelsen indebære, at Folketinget giver samtykke til, at Danmark kan tiltræde ændringen til Londonprotokollens artikel 6, jf. grundlovens § 19, stk. 1, 2. pkt. IMO vil efter vedtagelsen - gennem Udenrigsministeriet - således blive informeret om, at Danmark accepterer ændringen til artikel 6, og at Danmark samtidig anmoder om tilladelse til at anvende resolution LP.5(14) med henblik på midlertidigt at kunne anvende ændringen til artikel 6, til brug for eksport af CO₂.

Den foreslåede ordning indebærer således, at klima-, energi- og forsyningsministeren bemyndiges til efter orientering af miljøministeren at kunne indgå en aftale med et andet land om transport af CO₂ over landegrænser med henblik på geologisk lagring under havbunden. Ministeren bemyndiges endvidere til at fastsætte nærmere regler om gennemførelsen af sådanne aftaler i henhold til ændringen til Londonprotokollens artikel 6, jf. den foreslåede bestemmelse i § 1, nr. 7.

En aftale vil være at anse for en mellemstatslig aftale og vil kunne angå både eksport og import af CO₂. Aftalen vil i henhold til ændringen til Londonprotokollens artikel 6 kunne

indgås som en bindende juridisk aftale såsom et ”memorandum of agreement” eller en konvention eller en ikke juridisk bindende aftale, såsom et ”memorandum of understanding”.

Bemyndigelsen til at fastsætte nærmere regler om gennemførslen af aftaler om transport af CO₂ forudsættes anvendt til, at klima-, energi og forsyningsministeren vil kunne fastsætte de nærmere betingelser og rammer herfor i overensstemmelse med ændringen til Londonprotokollens artikel 6, herunder i forhold til, hvilket land der skal meddele tilladelse til lagring af CO₂. Derudover vil bemyndigelsen kunne anvendes til at fastsætte yderligere relevante regler om f.eks. ansvaret for udfærdigelse af miljøkonsekvensvurdering, tilsyn med lagringen m.v.

Såfremt Danmark indgår en aftale om eksport af CO₂, vil IMO skulle orienteres om aftalen.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 4 og 6, og bemærkningerne hertil.

3. Økonomiske konsekvenser og implementeringskonsekvenser for det offentlige

Lovforslaget medfører ikke økonomiske konsekvenser eller implementeringskonsekvenser for det offentlige.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

Der vurderes ikke at være økonomiske eller administrative konsekvenser for erhvervslivet i forbindelse med lovforslaget, idet det ikke vurderes at påvirke virksomhedernes muligheder for at teste, udvikle og anvende nye digitale teknologier og forretningsmodeller.

Lovforslaget har til formål at sikre, at havmiljøloven ikke forhindrer transport, eksport og lagring af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden, og regulerer således ikke selve lagringen af CO₂.

5. Administrative konsekvenser for borgerne

Lovforslaget medfører ikke administrative konsekvenser for borgerne.

6. Klimamæssige konsekvenser

Lovforslaget vil betyde, at havmiljøloven ikke forhindrer lagring, transport og eksport/import af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden, hvorfor det vurderes, at lovforslaget vil bidrage til positive klimamæssige effekter. Lovforslaget vurderes endvidere at bidrage til efterlevelsen af FN's verdensmål nr. 13 om bedre klimaindsats.

CO₂ lagring er en del af regeringens ambition om at reducere udledningen af CO₂ med 70 % i 2030. Det følger af den klimaaf tale som regeringen indgik i juni 2020 sammen med Venstre, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten, Konservative Folkeparti, Liberal Alliance og Alternativet, om bl.a. fangst, transport og lagring af CO₂ i Danmark samt transport af indfanget CO₂ på tværs af landegrænser, at det er under forudsætning af, at det foregår under sikkerheds- og miljømæssige forsvarlige forhold.

Det vurderes, at CO₂ lagring i udgangspunktet vil kunne mindske den samlede udledning af CO₂ til luften. CO₂ kan lagres i undergrund, hvor der er mange velforbundne porerum af en vis størrelse, fx sandsten som er et eksempel på en velegnet lagringsbjergart. For at undgå lækage er det nødvendigt, at reservoiret er forseglet med lag af ugennemtrængelige bjergarter med meget få eller meget små porerum med dårlig forbindelse mellem hinanden, f.eks. lersten, hvorved det undgås, at CO₂ udledes i luften.

7. [Miljø- og naturmæssige konsekvenser]

Meddelelse af tilladelse til geologisk lagring af CO₂ kan ske efter reglerne i undergrundsloven og CCS-bekendtgørelsen. Det følger heraf, at et konkret CO₂-lagringsprojekt både i planlægningsfasen og i forbindelse med en tilladelse vil være underlagt reglerne om vurdering af virkninger på miljøet efter miljøvurderingsloven, hvorefter de konkrete miljømæssige konsekvenser vil blive vurderet.

CO₂-lagring i Danmark er i opstartsfasen, hvorfor der ikke på nuværende tidspunkt er meddelt tilladelse til lagring på et lagringslokalitet inden for dansk område. Enkelte andre lande er længere fremme med at udvikle konkrete projekter for CO₂-lagring og har derfor flere erfaringer end Danmark.

En rapport af de internationale erfaringer med geologisk lagring af CO₂ i et miljømæssigt perspektiv er under udarbejdelse.

8. Forholdet til EU-retten

CCS-direktivet fastsætter bl.a. de nærmere betingelser for tilladelser til og vilkårene for geologisk lagring af CO₂, samt tilsyn hermed. Direktivet er gennemført i undergrundsloven og CCS-bekendtgørelsen.

Formålet med CCS-direktivet har været at fjerne alle eksisterende hindringer for geologisk lagring af CO₂ og indeholder derfor også ændringer til øvrig EU-regulering, herunder bl.a. Rådets direktiv nr. 337 af 27. juni 1985 om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet (VVM-direktivet), Europa-Parlamentets og Rådets direktiv nr. 35 af 21. april 2004 om miljøansvar for så vidt angår forebyggelse og afhjælpning af miljøskader

(miljøansvarsdirektivet), Europa-Parlamentets og Rådets direktiv nr. 12 af 5. april 2006 om affald (affaldsdirektivet) og Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 1013 af 14. juni 2006 om overførsel af affald (transportforordningen).

Ændringen til affaldsdirektivet fra 2006 betyder, at direktivet ikke finder anvendelse på luftformige stoffer, der udsendes i atmosfæren og kuldioxid, der opsamles og transporteres med henblik på geologisk lagring, og som lagres geologisk i overensstemmelse med CCS-direktivet. Affaldsdirektivet fra 2006 er efterfølgende erstattet af Europa-Parlamentets og Rådets direktiv nr. 98 af 19. november 2008 om affald. Affaldsdirektivet fra 2008 indeholder ikke samme eksplicitte undtagelse til dets anvendelsesområde fsva. Carbon Capture and Storage (CCS) som affaldsdirektivet fra 2006, men eftersom affaldsdirektivet kun regulerer forhold vedrørende affald, som ikke er reguleret af anden lovgivning, og CCS-direktivet regulerer CCS generelt (*lex specialis*), finder affaldsdirektivet ikke anvendelse for CCS.

CCS-direktivets ændring af transportforordningen betyder, at overførsel af CO₂ med henblik på geologisk lagring i overensstemmelse med CCS-direktivet ikke er omfattet af dets anvendelsesområde og således ikke indgår i dets regler om import/eksport af affald. Transportforordningen finder direkte anvendelse i dansk ret og suppleres af reglerne i bekendtgørelse nr. 1229 af 21. november 2019 om overførsel af affald og overførsel af brugt elektrisk og elektronisk udstyr (import-/eksportbekendtgørelsen). Transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring reguleres således ikke af transportforordningen eller import-/eksportbekendtgørelsen.

Da lovforslaget ikke følger af en EU-retlig (eller folkeretlig) forpligtelse og dermed ikke indgår i et normativt hierarki skal der efter Miljøministeriets vurdering ikke gennemføres en miljøvurdering eller screening af lovforslaget i henhold til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/42/EF af 27. juni 2001 om vurdering af bestemte planers og programmers indvirkning på miljøet (miljøvurderingsdirektivet).

9. Hørte myndigheder og organisationer mv.

Et udkast til lovforslag har i perioden fra den 27. august 2021 til den 24. september 2021 været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.:

Aarhus Universitet, Advokatrådet/advokatsamfundet, By og Havn, Bæredygtigt Landbrug, Daka Denmark A/S, Danish Cable Protection Committee (DKCPC), Danish Seafood Association, Danmarks Fiskeriforening, Danmarks Fritidssejler Union, Danmarks Jægerforbund, Danmarks Naturfredningsforening, Danmarks Pelagiske Producentorganisation, Danmarks Skibsmæglerforening, Danmarks Sportsfiskerforbund, Danmarks Vindmølleforening, Dansk Akvakultur, Dansk Amatørfiskerforening, Dansk Byggeri, Dansk Energi, Danske Energi Brancheforening, Dansk Erhverv, Danske Regioner, Dansk Fritidsfiskerforbund,

Dansk Industri, Dansk Kano og Kajak Forbund, Dansk Miljøteknologi, Dansk Møllerforening, Dansk Ornitologisk Forening, Dansk Sejlunion, Dansk Skovforening, Dansk Sportsdykkerforbund, Dansk Transport og Logistik, Danske Advokater, Danske Havne, Danske Maritime, Danske Rederier, Danske Regioner, Danske Råstoffer, Danske Tursejlere (DT), DCA – Nationalt Center for Fødevarer og Jordbrug, DCE (Center for Miljø og Energi), DHI – Institut for Vand og Miljø, Drivkraft Danmark, Energinet.dk, DTU, Femern A/S, Foreningen af Lystbådehavne i Danmark, EnviNa Foreningen af miljø-, plan- og naturmedarbejdere i det offentlige, Foreningen af Rådgivende Ingeniører, Foreningen Nej til Motorvej på Røsnæs, Friluftsrådet, GEUS, Green Network, Greenpeace, Hedeselskabet, Ingeniørforeningen i Danmark, ISOBRO, KIMO Danmark, Kommunalteknisk chefforening, Kyst, Land og Fjord, KL, Københavns Universitet, Landbrug & Fødevarer, Landdistrikternes Fællesråd, Landsforeningen Levende Hav, Mærsk, Mærsk olie & Gas A/S, NOAH, OCEANA, Oil Gas Denmark, Plastic Change, Plastindustrien i Danmark, Region Hovedstaden, Region Midtjylland, Region Nordjylland, Region Sjælland, Region Syddanmark, Rådet for Grøn Omstilling, Sportsfiskerforbundet, Sund og Bælt, Teknologisk Institut, Total, Vadehavssamarbejdet, Vattenfall, Verdensnaturfonden, Verdens Skove, Vestas, Vindmølleindustrien, Visit Denmark, Økologisk Landsforening, Ørsted.

10. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/mindre udgifter (hvis ja, angiv omfang/Hvis nej, anfør »Ingen«)	Negative konsekvenser/merudgifter (hvis ja, angiv omfang/Hvis nej, anfør »Ingen«)
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Implementeringskonsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen

Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Klimamæssige konsekvenser	CO ₂ lagring under havbunden er en del af regeringens ambition om at reducere udledningen af CO ₂ med 70 % i 2030. Det vurderes, at CO ₂ lagring i udgangspunktet vil kunne mindske den samlede udledning af CO ₂ til luften. Lovforslaget har til formål at fjerne forhindringer for lagring af CO ₂ , hvorfor det vurderes at have positive klimamæssige konsekvenser.	Ingen
Miljø- og naturmæssige konsekvenser	En rapport af de internationale erfaringer med geologisk lagring af CO ₂ under havbunden i et miljømæssigt perspektiv er under udarbejdelse.	En rapport af de internationale erfaringer med geologisk lagring af CO ₂ under havbunden i et miljømæssigt perspektiv er under udarbejdelse.
Forholdet til EU-retten	<p>CCS-direktivet fastsætter bl.a. de nærmere betingelser for tilladelser og vilkår for geologisk lagring af CO₂, samt tilsyn med geologisk lagring af CO₂. Direktivet er gennemført i undergrundsloven og CCS-bekendtgørelsen.</p> <p>CCS-direktivets artikel 2, stk. 4, om forbud om lagring af CO₂ i vandsøjlen er delvis gennemført i havmiljølovens § 25 om forbud mod dumpning af materialer og stoffer i havet, i havbunden og under havbunden, jf. lov nr. 463 af 15. maj 2017, jf. Folketingstidende 2016-17, A, L 110 som fremsat, s. 15f.</p> <p>Da lovforslaget ikke følger af en EU-retlig (eller folkeretlig) forpligtelse og dermed ikke indgår i et normativt hierarki skal der efter Miljøministeriets vurdering ikke gennemføres en miljøvurdering eller screening af lovforslaget i henhold til Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2001/42/EF af 27. juni 2001 om vurdering af bestemte planers og programmers indvirkning på miljøet (miljøvurderingsdirektivet).</p>	
Er i strid med de principper for implementering af erhvervsrettet EU-regulering/	Ja	Nej X

Går videre end minimumskrav i EU-regulering (sæt X)	

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

Det fremgår af havmiljølovens § 4, stk. 2, at der ved dumpning forstås enhver bortskaffelse i havet – som ikke er udtømning – af stoffer eller materialer fra eller sammen med skibe, fly eller bevægelige eller fast anbragte platforme og enhver bortskaffelse i havet af skibe, fly eller bevægelige eller fastanbragte platforme, herunder enhver udledning, udflydning eller bortskaffelse af stoffer eller materialer, der er bragt om bord eller transporteres med henblik på bortskaffelse eller stammer fra behandling af stoffer eller materialer, der er bragt om bord eller transporteres med henblik på bortskaffelse.

Det foreslås at ændre havmiljølovens § 4, stk. 2, således at det kommer til at fremgå, at dumpning i havet også omfatter enhver bortskaffelse på havbunden og under havbunden.

Der er tale om en lovteknisk præcision af bestemmelsens anvendelsesområde. Det fremgår af forarbejderne til lov nr. 476 af 30. juni 1993, at dumpning også omfatter dumpning på havbunden og under havbunden jf. Folketingstidende 1992-93, tillæg A, spalte 7317. Ændringen vil således alene være en præcisering af gældende ret og ikke en udvidelse af havmiljølovens anvendelsesområde.

Formålet med ændringen er at tydeliggøre rækkevidden af forbuddet mod dumpning i havmiljølovens § 25, stk. 1.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.1. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 2

Havmiljølovens kapitel 9 omhandler dumpning. Kapitlet indeholder således regler om forbud mod dumping af stoffer og materialer samt forbud mod transport heraf. Derudover indeholder kapitlet regler om dumpning af havbundsmateriale, som kan undtages fra forbuddet mod dumping.

Af hensyn til lovens klarhed og systematik foreslås indsat en overskrift i kapitel 9, således at det kommer til at fremgå, at havmiljølovens § 25 omhandler forbud mod dumpning.

Til nr. 3

Det fremgår af havmiljølovens § 25, stk. 1, at dumpning af stoffer og materialer ikke må finde sted, bortset fra dumpning af optaget havbundsmateriale.

Det fremgår af forarbejderne til havmiljølovens § 4, stk. 2, i lov nr. 476 af 30. juni 1993, at dumpning også omfatter dumpning på havbunden og under havbunden, jf. Folketingstidende 1992-93, tillæg A, spalte 7317.

Havmiljøloven blev ved lov nr. 463 af 15. maj 2017, ændret således, at forbuddet mod dumpning i § 25, stk. 1, gennemfører CCS-direktivets artikel 2, stk. 4, om forbud mod lagring af CO₂ i vandsøjlen, jf. Folketingstidende 2016-17, A, L 110 som fremsat, s. 15f. CCS-direktivets artikel 2, stk. 4, om forbud mod lagring af CO₂ i vandsøjlen vedrører ikke umiddelbart lagring under havbunden, men eftersom havmiljølovens § 25, stk. 1, forbyder dumpning i havet, på havbunden og under havbunden jf. § 4, stk. 2, og bemærkningerne hertil, er det Miljøministeriets vurdering, at havmiljølovens § 25, stk. 1, forbyder lagring af CO₂ også under havbunden.

Det foreslås at ændre havmiljølovens § 25, *stk. 1*, således, at geologisk lagring af CO₂ under havbunden undtages fra forbuddet mod dumpning af stoffer og materialer.

Formålet med ændringen er at sikre, at havmiljøloven ikke forhindrer geologisk lagring af CO₂ under havbunden på det danske søterritorium, dansk eksklusiv økonomisk zone og dansk kontinentalsokkelområde.

Med ændringen af havmiljølovens § 25, stk. 1, vil havmiljøloven ikke længere indeholde et forbud mod geologisk lagring af CO₂ under havbunden i de danske havområder. Der kan dog i medfør af Danmarks til enhver tid gældende internationale forpligtelser være hindringer for geologisk lagring af CO₂ under havbunden i de danske havområder.

Helsingfors-konventionen om beskyttelse af havmiljøet i Østersøområdet forbyder dumpning i Østersøområdet, undtagen optaget havbundsmateriale, jf. artikel 11, stk. 1 og 2. Dumpning defineres som enhver tilsigtet bortskaffelse i havet eller havbunden af affald og andre stoffer fra skibe, andre menneskeskabte konstruktioner på havet eller luftfartøjer, jf. artikel 2, stk. 4, litra a, i).

Der er ikke i Helsingfors-konventionen en undtagelse fra forbuddet mod dumpning, som angår geologisk lagring af CO₂ under havbunden.

Helsingfors-konventionens bestemmelser om dumpning betyder således, at der ikke vil kunne lagres CO₂ under havbunden i de danske havområder, som er omfattet af konventionen, herunder Østersøområdet, medmindre Helsingfors-konventionens bestemmelser om dumpning ændres.

Klima-, energi- og forsyningsministeren har i medfør af undergrundslovens § 2 a, kompetencen til at fastsætte regler om anvendelse af undergrunden i henhold til Danmarks internationale forpligtelser. Det forudsættes således, at de til enhver tid gældende bestemmelser i medfør af Helsingfors-konventionen og andre internationale regler sikres overholdt ved anvendelse af undergrundslovens § 2 a. Såfremt Helsingfors-konventionens bestemmelser om dumpning på et tidspunkt giver mulighed for geologisk lagring af CO₂ under havbunden ved en ændring af konventionen, vil der således kunne meddeles tilladelse til geologisk lagring af CO₂ under havbunden i Østersøområdet i henhold til undergrundsloven.

Geologisk lagring af CO₂ reguleres i øvrigt af undergrundsloven og CCS-bekendtgørelsen, som gennemfører CCS-direktivet. Tilladelse til geologisk lagring af CO₂ meddeles efter undergrundslovens kapitel 6 om anden anvendelse og kapitel 6 a om særlige bestemmelser om geologisk lagring og rørført transport af CO₂.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.1. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 4

Det fremgår af havmiljølovens § 25, stk. 2, at det ikke er tilladt med henblik på dumpning, bortset fra dumpning af havbundsmaterialer, at overlade stoffer eller materialer til transport eller at transportere eller indlaste dem.

Londonprotokollens artikel 6 indeholder derudover et forbud mod eksport af stoffer og materialer til dumpning i andre lande, hvorfor der efter bestemmelsen ikke kan ske transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring i et andet land.

Det foreslås at ændre havmiljølovens § 25, *stk. 2*, således at transport af CO₂ undtages fra forbuddet mod at overlade stoffer eller materialer til transport eller at transportere eller indlaste dem.

Ændringen af havmiljølovens § 25, stk. 2, vil betyde, at CO₂ kan transporteres og indlastes på alle danske skibe, luftfartøjer, platforme og rørledninger, uanset hvor de befinder sig, alle udenlandske skibe, og luftfartøjer som befinder sig på dansk søterritorium og ved udenlandske platforme eller rørledninger, som befinder sig på dansk søterritorium eller dansk kontinentalsokkelområde med henblik på geologisk lagring i Danmarks havområder og uden for

Danmarks havområder. Det afgørende for, om CO₂ kan transporteres og indlastes i overensstemmelse med den foreslåede ændring i havmiljølovens § 25, stk. 2, er, at det sker med henblik på geologisk lagring af CO₂ under havbunden.

Havmiljøloven finder ikke anvendelse på øvrige former for transport end de ovenfor nævnte, og CO₂ vil derfor ikke kunne transporteres med andre transportmidler, såsom lastbil, tog mv., i henhold til havmiljøloven.

Med vedtagelsen af lovforslaget vil Danmark kunne tiltræde ændringen til Londonprotokollens artikel 6 fra 2009, hvormed det vil være muligt at transportere CO₂ over landegrænser med henblik på lagring, såfremt der indgås en aftale med det modtagende land. Der henvises til pkt. 2.2, og bemærkningerne til § 1, nr. 4 og 7.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.2. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

Til nr. 5

Havmiljølovens kapitel 9 omhandler dumpning. Kapitlet indeholder således regler om forbud mod dumpning af stoffer og materialer samt forbud mod transport heraf. Derudover indeholder kapitlet regler om dumpning af havbundsmateriale, som kan undtages fra forbuddet mod dumpning.

Af hensyn til lovens klarhed og systematik foreslås indsat en overskrift i kapitel 9, således at det kommer til at fremgå, at reglerne i havmiljølovens §§ 26-29 omhandler dumpning af optaget havbundsmateriale.

Med lovforslaget foreslås det at indsætte bestemmelser om geologisk lagring af CO₂ under havbunden i kapitel 9 om dumpning, hvorfor det vil være hensigtsmæssigt at have en underoverskrift for bestemmelserne, der vedrører dumpning af optaget havbundsmateriale. Der henvises til bemærkningerne til § 1, nr. 5.

Til nr. 6

Havmiljølovens kapitel 9 omhandler dumpning. Kapitlet indeholder således regler om forbud mod dumpning af stoffer og materialer samt forbud mod transport heraf. Derudover indeholder kapitlet regler om dumpning af havbundsmateriale, som kan undtages fra forbuddet mod dumpning.

Londonprotokollens artikel 6 indeholder et forbud mod eksport af stoffer og materialer til dumpning i andre lande, hvorfor der efter Londonprotokollen ikke kan ske transport af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden i et andet lands havområde. Den 30.

oktober 2009 blev en ændring til artikel 6 vedtaget, som undtager eksport af CO₂ til geologisk lagring fra forbuddet mod eksport af stoffer og materialer til dumpning.

Ændringen til artikel 6 er endnu ikke trådt i kraft, som følge af manglende tiltrædelse fra de tiltrædende lande. Ikrafttræden kan ske, når 2/3 dele af de tiltrædende lande til Londonprotokollen meddeler IMO, at de tiltræder ændringen. Derefter vil ændringen træde i kraft 60 dage efter, at 2/3 dele af alle lande har tiltrådt. Siden ændringen blev vedtaget, har 6 ud af i alt 53 lande accepteret ændringen. Danmark har endnu ikke accepteret ændringen.

I oktober 2019 blev resolution LP.5(14) vedtaget. Denne muliggør, at ændringen til Londonprotokollens artikel 6 om eksport af CO₂ midlertidigt kan anvendes, hvis et tiltrædende land har accepteret ændringen og anmodet IMO om at kunne anvende bestemmelsen i henhold til resolutionen, uagtet den ikke er trådt i kraft.

Londonprotokollen stiller krav om, at lande, der vil eksportere CO₂ med henblik på lagring i et andet land, indgår en aftale med det modtagende land. En aftale skal fastslå ansvarsfordelingen for meddelelse af tilladelse til CO₂ lagring og vilkårene herfor. Hvis der indgås aftale om eksport af CO₂ til geologisk lagring med lande, der ikke har tiltrådt Londonprotokollen, skal aftalen endvidere sikre, at vilkårene for eksport og meddelelse af tilladelse til lagring sker i overensstemmelse med Londonprotokollen og øvrige internationale regler.

Det foreslås at indsætte en overskrift til kapitel 9, således at det kommer til at fremgå, at reglerne i de foreslåede bestemmelser i §§ 29 a og 29 b, omhandler geologisk lagring af CO₂ under havbunden. Overskriften indsættes af hensyn til lovens klarhed og systematik.

Det foreslås endvidere i § 29 a, stk. 1, at klima-, energi- og forsyningsministeren efter orientering af miljøministeren kan indgå aftaler med andre lande om transport af CO₂ til geologisk lagring uden for dansk område.

En aftale i henhold til den foreslåede bestemmelse vil være at anse for en mellemstatslig aftale og vil kunne angå både eksport og import af CO₂ med henblik på geologisk lagring. Aftalen vil i henhold til ændringen til Londonprotokollens artikel 6 kunne indgås som en bindende juridisk aftale såsom et "memorandum of agreement" eller en konvention eller en ikke juridisk bindende aftale, såsom et "memorandum of understanding".

Såfremt Folketinget vedtager lovforslaget, indebærer dette samtykke til, at Danmark kan tiltræde ændringen til Londonprotokollens artikel 6 om eksport af CO₂ med henblik på geologisk lagring af CO₂, jf. grundlovens § 19, stk. 1, 2. pkt. IMO vil således gennem Udenrigsministeriet blive informeret om, at Danmark tiltræder ændringen, og at Danmark samtidig vil anmode om at anvende resolution LP.5(14) med henblik på midlertidigt at anvende æn-

dringen til Londonprotokollens artikel 6. Når Danmark har tiltrådt ændringen og fået tilladelse til at anvende den midlertidigt, vil der kunne indgås aftaler om eksport/import af CO₂ med henblik på geologisk lagring under havbunden.

En endelig ikrafttræden af ændringen til Londonprotokollens artikel 6 vil afvente, at 2/3 dele af alle tiltrædende lande til Londonprotokollen tiltræder ændringen. Indtil videre har 6 lande ud af i alt 53 tiltrædende lande tiltrådt ændringen til Londonprotokollens artikel 6.

Endvidere foreslås det i § 29 a, stk. 2, at klima-, energi- og forsyningsministeren efter orientering af miljøministeren fastsætter regler om gennemførelsen af aftalerne efter stk. 1.

Bemyndigelsen til at fastsætte nærmere regler om gennemførelsen af aftaler om transport af CO₂ over landegrænser med henblik på geologisk lagring under havbunden forudsættes anvendt til, at klima-, energi og forsyningsministeren vil kunne fastsætte de nærmere betingelser og rammer herfor i overensstemmelse med ændringen til Londonprotokollens artikel 6, herunder i forhold til, hvilket land der skal meddele tilladelse til lagring af CO₂. Derudover vil bemyndigelsen kunne anvendes til at fastsætte yderligere relevante regler om f.eks. ansvaret for udfærdigelse af miljøkonsekvensvurdering, tilsyn med lagringen m.v.

Der henvises til de enkelte bemærkningerne til § 2.

Til § 2

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. januar 2022.

Til § 3

Det foreslås, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland.

Havmiljøloven gælder ikke for Færøerne og Grønland, hvorfor det foreslås, at lovforslaget heller ikke skal gælde for Færøerne og Grønland.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

<i>Gældende formulering</i>	<i>Lovforslaget</i>
<p>§ 4. --- <i>Stk. 2.</i> Ved dumpning forstås i denne lov enhver bortskaffelse i havet - som ikke er udtømning - af stoffer eller materialer fra eller sammen med skibe, fly eller bevægelige eller fast anbragte platforme og enhver bortskaffelse i havet af skibe, fly eller bevægelige eller fastanbragte platforme, herunder enhver udledning, udflydning eller bortskaffelse af stoffer eller materialer, der er bragt om bord eller transporteres med henblik på bortskaffelse eller stammer fra behandling af stoffer eller materialer, der er bragt om bord eller transporteres med henblik på bortskaffelse.</p> <p><i>Stk. 3-4. ---</i></p> <p>Kap. 9. Dumping</p> <p>§ 25. Dumpning af stoffer eller materialer må ikke finde sted, bortset</p>	<p style="text-align: center;">§ 1</p> <p>I lov om beskyttelse af havmiljøet, jf. lovbekendtgørelse nr. 1165 af 25. november 2019, som ændret ved § 4 i lov nr. 126 af 30. januar 2021, foretages følgende ændringer:</p> <p>1. I § 4, <i>stk. 2</i> indsættes efter » Ved dumpning forstås efter denne lov enhver bortskaffelse i havet«: », på havbunden og under havbunden«.</p> <p>2. Efter overskriften til kapitel 9 indsættes før § 25 som overskrift: »<i>Forbud mod dumpning</i>«.</p> <p>3. I § 25, <i>stk. 1</i>, indsættes efter »bortset fra dumpning af optaget</p>

<p>fra dumpning af optaget havbunds- materiale.</p> <p><i>Stk. 2.</i> Det er ikke tilladt med hen- blik på dumpning, bortset fra dumpning af havbundsmaterialer, at overlade stoffer eller materialer til transport eller at transportere el- ler indlaste dem.</p> <p>§ 26. Miljøministeren meddeler til- ladelse til og fører tilsyn med dumpning af optaget havbundsma- teriale.</p> <p>§ 29. Miljøministeren kan, herun- der til opfyldelse af internationale aftaler, foretage ændringer i bilag 1 og 2</p>	<p>havbundsmateriale«: »og geologisk lagring af CO₂ under havbunden«.</p> <p>4. I § 25, <i>stk. 2</i>, indsættes efter »Det er ikke tilladt med henblik på dumpning, bortset fra dumpning af havbundsmaterialer«: »og geolo- gisk lagring af CO₂ under havbun- den«.</p> <p>5. Før § 26 indsættes som over- skrift: »<i>Dumpning af optaget hav- bundsmateriale</i>«.</p> <p>6. Efter § 29 indsættes: »<i>Geologisk lagring af CO₂ under havbunden.</i></p> <p>§ 29 a. Klima-, energi- og forsy- ningsministeren kan efter oriente- ring af miljøministeren indgå afta- ler med andre lande om transport af CO₂ til geologisk lagring under havbunden uden for dansk område. <i>Stk. 2.</i> Klima-, energi- og forsy- ningsministeren fastsætter efter ori- entering af miljøministeren regler om gennemførelsen af aftalerne ef- ter <i>stk. 1.</i>«</p>
	<p style="text-align: center;">§ 2</p>

	Loven træder i kraft den 1. januar 2022.
	<p style="text-align: center;">§ 3</p> Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

RESOLUTION LP.3 (4)

ON THE AMENDMENT TO ARTICLE 6 OF THE LONDON PROTOCOL

(Adopted on 30 October 2009)

THE FOURTH MEETING OF CONTRACTING PARTIES TO THE 1996 PROTOCOL TO THE CONVENTION ON THE PREVENTION OF MARINE POLLUTION BY DUMPING OF WASTES AND OTHER MATTER, 1972

RECALLING the objectives of the 1996 Protocol to the London Convention ("London Protocol") that include the protection and preservation of the marine environment from all sources of pollution;

REITERATING the serious concern regarding the implications for the marine environment of climate change and ocean acidification, as a result of elevated levels of carbon dioxide in the atmosphere;

WELCOMING the adoption and entry into force of the amendment to include the sequestration of carbon dioxide streams in sub-seabed geological formations in Annex 1 to the London Protocol, as set out in Resolution LP.1(1);

RECALLING that Resolution LP.1(1) recognized that carbon dioxide capture and sequestration should not be considered as a substitute to other measures to reduce carbon dioxide emissions, but considered such sequestration as one of a portfolio of options to reduce levels of atmospheric carbon dioxide and as an important interim solution;

NOTING that not all countries have suitable sub-seabed geological formations for the sequestration Issues and its conclusions, as set out in its report LP(CO2 1/8);

WELCOMING the work of the Legal and Technical Working Group on Transboundary CO2 Sequestration Issues and its conclusions, as set out in its report LP/CO2 1/8;

WELCOMING FURTHER the work of the Intersessional Correspondence Group on Transboundary CO2 Sequestration Issues and its conclusions, as set out in its report LC 31/5;

REITERATING the agreement of Contracting Parties in 2008 that the London Protocol should not constitute a barrier to the transboundary movement of carbon dioxide streams to other countries for disposal as a measure to mitigate climate change and ocean acidification;

EMPHASIZING that this resolution should not be interpreted as legitimizing the export of any other waste or other matter to other countries for disposal;

EMPHASIZING ALSO that Contracting Parties should ensure that the long distance export of carbon dioxide streams between UN regions is reduced to the minimum consistent with the protection and preservation of the marine environment from all sources of pollution, taking into account the special position of developing countries;

STRESSING that the accountability for compliance with the provisions of the Protocol will rest with the Contracting Party in the case of export to non-Contracting Parties;

NOTING that the transboundary movement of carbon dioxide after injection (migration) is not export for dumping and therefore not prohibited by Article 6; and

STRESSING that management of shared formations is an important issue that should be addressed to ensure appropriate environmental protection;

1 ADOPTS the following amendment to Article 6 of the London Protocol, in accordance with Article 21 of the Protocol, as set out in the Annex to this resolution; and

2 INVITES the Scientific Group under the London Protocol in collaboration with the Scientific Group under the London Convention to consider the need for amendments to the *Specific Guidelines for Assessment of Carbon Dioxide Streams for Disposal into Sub-seabed Geological Formations*, to provide further specific guidance in cases of export of such streams to other countries for disposal and issues related to the management of transboundary movement of carbon dioxide after injection.

ANNEX

AMENDMENT TO ARTICLE 6 OF THE LONDON PROTOCOL

Add "1" before: Contracting Parties shall not allow the export of wastes or other matter to other countries for dumping or incineration at sea.

Add a new paragraph 2 as follows:

"2 Notwithstanding paragraph 1, the export of carbon dioxide streams for disposal in accordance with annex 1 may occur, provided that an agreement or arrangement has been entered into by the countries concerned. Such an agreement or arrangement shall include:

.1 confirmation and allocation of permitting responsibilities between the exporting and receiving countries, consistent with the provisions of this Protocol and other applicable international law; and

.2 in the case of export to non-Contracting Parties, provisions at a minimum equivalent to those contained in this Protocol, including those relating to the issuance of permits and permit conditions for complying with the provisions of annex 2, to ensure that the agreement or arrangement does not derogate from the obligations of Contracting Parties under this Protocol to protect and preserve the marine environment.

A Contracting Party entering into such an agreement or arrangement shall notify it to the Organization."